

Stanisław Skórka
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Akademia Pedagogiczna w Krakowie

Architekci Informacji w Europie, Sprawozdanie z konferencji berlińskiej

W ostatni weekend września (29.09-1.10) 2006 r. w Berlinie spotkali się ludzie związani z architekturą informacji. Drugie już spotkanie pod nazwą *European Information Architecture Summit* zatytułowano *Building Our Practice*. Tematyka nawiązywała do poprzedniej brukselskiej konferencji, na której architekci informacji spotkali się po raz pierwszy, zawiązując tym samym europejską społeczność praktyków architektury informacji. Organizatorem szczytu było American Society for Information Science and Technology. Nad całością przedsięwzięcia czuwał Eric Reiss, przewodniczący komitetu organizacyjnego, zawodowo zajmujący się architekturą informacji i użytecznością, autor książki *Practical Information Architecture* (Addison-Wesley, 2000).

W spotkaniu wzięło udział około 170 osób, dwukrotnie więcej niż rok wcześniej w Brukseli. Frekwencja ta była rezultatem działalności m.in. tzw. ambasadorów krajowych (*country ambassadors*), którzy rozsyłali informacje o szczycie do krajowych mediów związanych z dziedziną (Internetem, technologią informacyjną, bibliotekoznawstwem itp.); ambasadorem naszego kraju jest piszący te słowa. Dwudniowe spotkanie odbyło się w ekskluzywnym hotelu proArte Maritim.

Przed omówieniem tematyki konferencji warto przypomnieć, co oznacza termin "architektura informacji" (ai). Zapraszając na drugi szczyt architektów informacji, organizatorzy wyróżnili trzy definicje tego pojęcia:

1. Strukturalne projektowanie udostępnianych środowisk informacyjnych;
2. Sztuka i nauka organizowania, nazywania serwisów internetowych, intranetów, społeczeństw on-line oraz oprogramowania w celu zwiększenia użyteczności i efektywności odnajdywania w nich informacji;
3. Powstające społeczeństwo praktyków skupionych na stosowaniu podstawowych zasad projektowania i architektury do cyfrowego krajobrazu.

Definicje te nie są jedynymi i, jak wykazała konferencja w Berlinie, nie ma jednomysłowości co do dokładanego rozumienia pojęcia ai m.in. dlatego, że termin "informacja" ma wiele znaczeń. Pojęcie ai jest najczęściej cytowane ze słynnej już książki Petera Morville'a i Louisa Rosenfelda *Architektura informacji w serwisach internetowych* (Gliwice 2003, Wyd. 2). Pierwszy z wymienionych autorów brał udział w obradach i zapowiedział wydanie trzeciej edycji bestsellera, który w środowisku ai nazywany jest *Polar Bear Book* (dzięki niedoświadczonemu polarnemu na okładce).

Program konferencji składał się z referatów poruszających ogólną tematykę dotyczącą głównego zagadnienia oraz z sesji tematycznych (paneli), w których prezentowano wąską problematykę ai. Obrady rozpoczął Peter Morville referatem wprowadzającym w tematykę całej konferencji i nawiązującym jednocześnie do najnowszej jego książki pt. *Ambient Findability* (zdolność odszukiwania otoczenia). Sam autor definiuje ją jako *zdolność do odnalezienia kogokolwiek lub czegośkolwiek gdziekolwiek i kiedykolwiek*. Zdolność ta dotyczy jakości i stopnia, w jakim dany obiekt może być zlokalizowany lub odkryty oraz zakresu, w jakim system może wspierać nawigowanie, znajdowanie drogi lub przeszukiwanie. Pojęcie to wykracza poza użyteczność i architekturę informacji, obejmując swym zakresem: projektowanie, inżynierię i zarządzanie oraz znajdowanie drogi i przeszukiwanie w świecie zarówno fizycznym, jak i cyfrowym. Autor prezentacji przyznał, że perfekcyjne przeszukiwanie przestrzeni informacyjnej nie jest możliwe do zrealizowania.

Peter Morville poruszył również problem projektowania doświadczeń użytkownika (*user experience design*) będący jego zdaniem rozszerzeniem ai. Zagadnienie tworzenia informacji z uwzględnieniem cech i preferencji użytkownika składa się z kilku modułów (faset) istotnych podczas procesu projektowania serwisów internetowych, które prelegent zobrazował w postaci plastra miodu (*user experience honeycomb*). Składa się on z siedmiu pól heksagonalnych, z których każde reprezentuje element budowy przestrzeni informacyjnej, która powinna być: użyteczna, używalna, pożądana, wartościowa, możliwa do przeszukiwania, wiarygodna i dostępna. Peter Morville mówił także o ekonomicznej stronie Internetu, z którego dochód - w przypadku Google - może sięgnąć w 2010 r. nawet 23 bilionów dolarów.

Kolejnym referującym był Eric Reiss, który scharakteryzował siedem trendów w ai, zastrzegając, iż jest ich więcej:

1. Serwisy internetowe nie mogą dłużej istnieć w komercyjnej izolacji, ponieważ stają się częścią obszernej strategii komunikacyjnej obejmującej inne media i inne przyrządy, a ai jest "klejem" spajającym je razem on- i offline;
2. Strony internetowe stają się bardziej zcentralizowane zarówno w projekcie, jak i treści - popularne serwisy dają możliwość rozpoczęcia szukania z konkretnego miejsca;
3. Serwisy internetowe stają się prawdziwie multimedialne;
4. Mapy serwisów (stron) wychodzą z użycia jako tradycyjny materiał wytworzony na etapie projektu serwisu (element dostawy) ai;
5. Mapy stron powinny być stosowane jako dodatkowy element nawigowania. Uzupełniają wyszukiwarkę i są lubiane przez użytkowników;
6. Odchodzi się od umożliwiania użytkownikom indywidualnej konfiguracji stron (*customization*), ponieważ większość z nich nie chce jej stosować. Zamiast tego powinno się wykorzystywać personalizację. Architektura informacji powinna dostarczać treści relewantnych do sytuacji i urządzenia używanego przez człowieka. Istnieje konieczność przededefiniowania paradygmatu "personalizacji" z multimedialnego na multimedium. Kolejnym kierunkiem rozwoju architektury informacji staje się także coraz częstsze stosowanie opcji przeszukiwania serwisu za pomocą wyszukiwarek.
7. Ostatnim z wymienianych trendów jest odchodzenie od sztywnego stosowania tytułu "architekt informacji" na oznaczenie konkretnej profesji, a nawet zadania. Cała dyscyplina ai dotyczy głównie projektowania treści, dlatego profesje takie, jak strateg treści znajdują się pod mocnym wpływem ai i powinny być utożsamiane z tą dziedziną. Tak zwana "wielka" architektura informacji zajmuje się strategicznym zarządzaniem grupą ludzi wspólnie opracowujących projekt, przy którym każdy ma wydzielone zadanie do wykonania, zaś "mała" architektura informacji zajmuje się realizacją szczegółowych zadań, począwszy od fazy projektu do wykonania ostatecznego produktu (serwisu WWW) (Morville 2000).

O połączeniu perswazji i użyteczności w ai mówił Ariel Guersenzvaig. Zaproponował wprowadzenie nowego pojęcia perswazyjności (*persuadability* - od terminów ang. *persuasion* i *usability*), które zdefiniował jako zdolność prezentacji internetowej do wywołania aktywności użytkownika i przeobrażenia go w klienta (rozumianego w szerokim sensie). Perswazyjność uważa za sztukę przekształcania, którą firmy oraz instytucje wykorzystują w celu zdobycia klientów, a przez to osiągnięcie lepszych zysków. Do realizacji tych celów potrzebne jest użycie racjonalnych i emocjonalnych argumentów, pozwalających na zdobycie zainteresowania użytkownika (dotarcie do samej jego duszy). Proces przemiany użytkownika w klienta można opisać w formie etapów: skupienie uwagi - akcja; zainteresowanie - akcja; podjęcie decyzji - akcja. Sednem perswazyjności jest spowodowanie dokonania przez użytkownika wyboru odpowiedniego linku. Doprowadzenie do takiego stanu zależy od przebiegu procesu projektowania, który powinien być permanentny i składać się z następujących faz: testowanie, uczenie, stosowanie, powtórzenie. Zdobycie klienta zależy od dopasowania modelu (scenariusza) kupowania - uzyskanego poprzez badania użytkowników - do modelu sprzedaży, który zostanie zaprojektowany w sieci.

Szczególnie interesująca wydała się piszącemu te słowa sesja poświęcona edukacji architektów informacji w Europie. Jej przewodniczącym był dr Heiko Habitz, wykładowca w School of Information and Library Studies na Uniwersytecie w Dublinie. Oprócz niego głos zabrali: Dorte Madsen z Copenhagen Business School (Dania), Boris Müller z University of Applied Sciences Potsdam (Niemcy), Luca Rosati - University for Foreigners z Perugii (Włochy) oraz Bernard Thull, University of Applied Sciences Darmstadt (Niemcy). Każdy z referentów przedstawiał program studiów z zakresu ai realizowany w swojej uczelni. Znaczące jest, że kształceniem architektów informacji zajmują się zarówno instytuty informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, jak również ośrodki przygotowujące przyszłych menedżerów, biznesmenów i inżynierów oprogramowania. Ta różnorodność dyscyplin wynika z szerokiej definicji ai oraz wieloznaczności pojęcia. Mimo różnorodności nazw przedmiotów studiów kojarzonych z ai, takich jak: zarządzanie informacją i organizacja wiedzy, informatyka, projektowanie stron WWW, informacja naukowa z inżynierią, nie trudno wskazać wiele wspólnych wątków w programach ich nauczania. Należą do nich przede wszystkim zagadnienia związane z użytkownikami (potrzeby, zachowania wyszukiwawcze, metody badań użytkowników informacji), klasyfikowanie i organizacja treści, opracowywanie elementów ai (systemów nawigacji, etykietowania i wyszukiwania), tworzenie oraz posługiwanie się dokumentacją i schematami projektowymi.

Podczas berlińskiego szczytu architektów informacji odbyły się jeszcze dwa inne panele. Pierwszy z nich był poświęcony elementom dostawy - dokumentacji tworzonej przez architektów informacji przekazującej stan zaawansowania projektu członkom zespołu i zleceniodawcom, tzw. *deliverables*. Referenci skupili się na własnych doświadczeniach nabytych podczas pracy w zespołach projektujących witryny internetowe dla różnych odbiorców. Moderatorem panelu była Larisa Warnke - starszy architekt interakcji i zachowań użytkownika. Swoje prezentacje przedstawili także: Peter Boersma, Casper Honijk i Andreas Lechner. Kolejny ze wspomnianych paneli był poświęcony schematom serwisów - jednemu z elementów dostawy - tworzonym przez architektów informacji. Podobnie jak podczas poprzedniej sesji referenci dzielili się własnymi doświadczeniami w stosowaniu różnych metod i form wizualizacji projektów w postaci makiet, schematów i szkiców struktury serwisu internetowego oraz poszczególnych jego elementów (np.: podstron, systemów nawigacji itp.).

Ostatnim punktem obrad było wystąpienie Stevena Pembertona, członka World Wide Web Consortium, pt. *Form-Content-Essence. Designing Markup for Information Representation (Forma - Treść - Istota. Projektowanie znakowania dla przedstawienia informacji)*, w którym przedstawił problem niedostosowania niektórych języków projektowych (np. HTML) do tworzenia struktury dokumentu (informacji). Wskazał na istnienie języków, które posiadają możliwość strukturyzacji, jednak nie są jeszcze powszechnie używane: jedną z przeszkód jest różnorodność urządzeń, które są wykorzystywane do odbioru i prezentacji informacji. Jako przykład języka, który ma spełniać wymagania tworzenia zarówno struktury, jak i treści dokumentu, Pemberton wskazał XHTML2. Jego specyfikacja będzie prawdopodobnie gotowa jeszcze w tym roku, choć - jak sam przyznał - potrzeba długiego czasu i wielu prób, aby przyjął się on w takim zakresie jak HTML.

Omówione referaty nie wyczerpują tematyki omawianej podczas Drugiego Szczytu Architektów Informacji w Berlinie, uwidaczniają jednak różnorodność problematyki, jaka wiąże się z tą dyscypliną. Podtytuł konferencji *Building Our Practice* sugerował, że głównym celem organizatorów było przedstawienie strategii, metod oraz narzędzi wykorzystywanych do tworzenia architektury informacji serwisów internetowych. Zdaniem piszącego te słowa cel ten został osiągnięty, społeczność ludzi związanych z tą dyscypliną rozrasta się, a wraz z nią krystalizuje się model warsztatu architekta informacji. Posiadanie konkretnych narzędzi oraz strategii jest warunkiem utrwalenia tej dyscypliny i profesji, a korzystanie w owym warsztacie z metod nauki o informacji i bibliotekoznawstwa otwiera ciekawą perspektywę rozwoju tych dziedzin, także w Polsce.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż mimo skromnej reprezentacji naszego kraju (jedna osoba), architektura informacji nie jest już w Polsce nieznanym terminem. W sieci można odszukać krajowych przedstawicieli tej profesji, jednak wciąż brakuje publikacji i wymiany doświadczeń, które mogłyby urzeczywistnić fakt jej istnienia, a tym samym otworzyć możliwości kształcenia architektów informacji. Wydaje się, iż najlepszą do tego okazją mogłaby być ogólnopolska konferencja (warsztaty) gromadząca zainteresowanych tą tematyką. Autor nosi się z zamiarem zorganizowania spotkania polskich architektów informacji w 2007 r., dlatego z tego miejsca zachęca do kontaktu i dyskusji na ten temat.

Zamykając obrady, Eric Reiss oznajmił, iż Trzeci Europejski Szczyt Architektów Informacji odbędzie się w Barcelonie 29-30 września 2007 r., a jego tematem przewodnim będzie *Translating IA*, czyli architektura informacji serwisów wielojęzycznych.

Zalecana literatura i rekomendowane miejsca w Internecie:

1. *The 2006 Euro IA Summit. Building Our Practice* [on-line]. [dostęp listopad 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.euroia.org>.
2. *Europe's first Information Architecture Summit* [on-line]. [dostęp listopad 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.euroia.org/2005/>.
3. MORVILLE, P. *Big Architect, Little Architect* [on-line]. [dostęp październik 2006]. Dostępny w World Wide Web: http://argus-acia.com/strange_connections/strange004.html.
4. MORVILLE, P. *Ambient Findability* [on-line]. [dostęp listopad 2006]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.semanticstudios.com/euroia.ppt>.
5. ROSENFELD, L., MORVILLE, P. *Architektura informacji w serwisach internetowych*. Gliwice: Wydaw. Helion, cop. 2003. 500 s. ISBN 83-7361-003-0.

Architekci Informacji w Europie, Sprawozdanie z konferencji berlińskiej / Stanisław Skórka// W: Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] / red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska. - Nr 11/2006 (81) grudzień/styczeń. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2007. - Tryb dostępu: <http://www.ebib.info/2007/81/skorka.php>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187